

Escritores galegos, bascos e cataláns reclaman maior implicación pública na promoción das tres literaturas

Califican de retroceso o decreto de humanidades e a lei de universidades

✦ C. VIDAL

O XVIII Encontro de Escritores Galegos, Bascos e Cataláns, *Galeusca*, pechábase o día 4 en Pontevedra despois de tres días de debate arredor da lectura e dun amplo ronsel de temas derivados e preocupacións propias das tres literaturas. No fin da xuntanza, os escritores reclamaron maior apoio público para as tres literaturas e criticaron cambios lexislativos como o decreto das humanidades ou a lei de Universidades.

A palestra foi ampla e prolongouse dos círculos oficiais de debate ás cafeterías de Pontevedra. Foron tres días ronseis nos que autores puxeron sobre a mesa os problemas e as posibilidades de tres li-

teraturas, abafadas, segundo se repetiu, polo centralismo estatal que as torna invisíbeis fóra das súas fronteiras. As conclusións do *Galeusca* seguen ese espírito crítico e pulan pola normalización cultural

das tres nacións. Deste xeito, os escritores denuncian "as repercusións negativas que para as culturas galega, vasca e catalana van ter as modificacións lexislativas de carácter involutivo como o decreto de humanidades ou a Lei de Ordenación Universitaria" e reclaman por iso que "ningunha lexislación valeire de contido ou antiqüe" logros adquiridos en materia educativa, cultural ou lingüística.

Demandan asimismo unha maior

implicación dos poderes públicos na "promoción e difusión real e efectiva" das tres literaturas e dos seus criadores e, moi especialmente, "a súa visibilidade nos medios de comunicación de titularidade pública". Nas conclusións, que se trasladarán aos organismos pertinentes, instábase ademais á popularización da lectura, ao fomento da compra de libros, á potenciación de bibliotecas públicas e demais aspectos que camiñen cara "unha sociedade máis culta". ♦

Tres voces galeuscas valoran o encontro

Son tres voces galeuscas. Tres escritores que, por distintas circunstancias, manteñen contacto coas outras dúas culturas. Nas súas bibliografías atopamos traducións ou son eles mesmos traducidos ás distintas linguas nacionais. Actúan como pontes persoais dunhas relacións culturais difíciles entre tres nacións

que, sen compartir fronteiras físicas, si teñen alfándegas nas súas comunicacións.

O basco Koldo Izaguirre traduciu, entre outros, a Joan Salvat Papasseit e a Uxio Novoneyra ao euskera. O escritor en catalán Xúlio Ricardo Trigo, de orixe galega, ven de ver editada a no-

vela *A desaparición de Evelyn* a nosa lingua e é autor de versións galegas de autores, entre elas e moi especialmente, de varios libros de Xosé Mª Álvarez Cáccamo de quen está traballando nesta altura na versión catalana de *Calendario perpetuo*. O presidente da Asociación de Escritores en Língua Galega, Xosé M^a

Álvarez Cáccamo, é un dos galegos máis traducidos ao catalán e recén acaba de saír en euskera un libro seu de literatura infantil. Izaguirre, Trigo e Cáccamo son por estas razóns casos singulares, dos máis *galeuscas*. Os tres valoraron a necesidade dos encontros e a situación das relacións entre as tres culturas. ♦

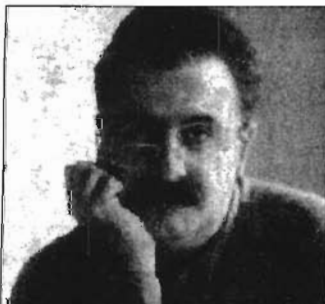

Koldo Izaguirre

Os *Galeuscas* supoñen unha oportunidade de encontro e de achegarnos ás realidades dos outros países. A nivel máis institucional é necesario buscar formas de organización e axuda mútua diante da grande ofensiva do imperialismo contra toda disidencia política e, neste caso, lingüística tamén.

No País Basco, en especial en Navarra, existe unha grande recesión contra todo o que sexa desenvolvemento do ensino en euskera. Recentemente os medios de comunicación do Estado faláron de subvencións de 3000 millóns ás editoriais vascas e outra serie de manipulacións políticas que son tendentes a afogar a diversidade. Os que somos periféricos temos que montar o noso propio centro senón vanos afogar.

O proceso autonómico nas tres comunidades fíxonos baixar a garda, agora é bo momento para intentar realizar unha estrutura máis permanente. Teñamos que buscar unha ampla alianza de todos os sectores implicados na produción do libro compaxinando os intereses. A situación lingüística e da cultura en xeral obríganos a unírnos cada vez máis e para isto temos que botar man das novas tecnoloxías e quitar os medos. ♦

Xúlio Ricardo Trigo

Cómpre unha actuación institucional que promova a tradución entre as tres linguas. As editoriais encontran inútil a tradución do galego ao catalán, cando a literatura galega ten unha calidade envexábel.

A imensa lousa que é o castelán está impedindo sacar a cabeza. É moi difícil que un lector catalán se entere do que se publica na Galiza cando, por exemplo, case non se traduce ao castelán. A baixada de garda que levou á falta de militancia cultural fixo que o goberno do PP dinamitara moitas bases reais da nosa literatura. No País Valenciano véndense máis libros en catalán pero non sae ningún nunha prensa que nos ignore. Este intento de negación estalles saíndo ben.

Dos *Galeuscas* sae sobre todo coñecemento mútuo entre os escritores, algo que sen estes encontros sería practicamente imposíbel. Isto leva a que se vaian chamando uns a outros, que se coñezan e se lean. Coido que mesmo se podería establecer algun tipo de acción para que os escritores falasen de si mesmos e non de temas xerais. Que sae? algunhas traducións, difíciles, pero tamén a imensa riqueza de que eu poda ler a Xosé Mª Álvarez Cáccamo ou Koldo Izaguirre. Tendo en conta que a calidade dos escritores galegos e bascos é paragonábel a calquer outra literatura mundial evidentemente isto é máis

X.M. Álvarez Cáccamo

Un dos principais papéis do *Galeusca* é o encontro entre escritores nos que se van consolidando amizades e xurden tamén compromisos privados como traducións. A dimensión pública materialízase nun debate reflexivo sobre a lectura que é un eixo fundamental do noso traballo.

Nos tres países non existe unha política de tradución institucionalizada para promover o coñecemento das tres culturas. Desde o Estado non se favorece ese encontro senón que mesmo se lle poñen atrancos e, por outra parte, tampouco os gobernos autonómicos se caracterizan por apoiar a promoción das tres literaturas. É mesmo difícil conseguir acceder, por exemplo, a libros en catalán se non é a forza de voluntarismo persoal.

Os *Galeuscas* teñen que dar un impulso para conseguir logros máis efectivos. Nesta edición falouse en repetidas ocasións de utilizar a rede como vía de comunicación continua e tamén se manifestou o convencemento de que hai que fortalecer as relacións entre as tres literaturas. ♦

O frío

RAMIRO FONTE

Volvín esta noite ós poemas de Mandelstam. Descubríno hai anos. Si, no libro de Marshall Bermann, que reabrín estes días para volver emocionarme (esta é unha rara cualidade dun ensaio) co capítulo dedicado a Nova York. Volvín a Mandelstam. A tradución do cuaderno de Voronezh, un topónimo perdido entre o mapa da inmensa Rusia. Nesta cidade estivo desterrado o poeta nos anos 30. Logo de sufrir interrogatorio, prisión, dous intentos de suicidio; despois de ano e pico sen escribir nada, cos nervios esnaquizados, Osip Mandelstam, un dos poetas que mellor exemplifica a traxica fidelidade á poesía nun tempo tenebroso, volve facer poemas. Non os escribe. Dítoos coma un oráculo. De viva voz, fainos e refainos cos labios, ata que algún amanuense, entre eles un poeta chamado Serget Rudakov, os pasa ós cuadernos.

Dá frío ler a Mandelstam e, en xeral, a tódolos grandes poetas rusos que sufriron a xeira estaliniana. Anna Akhmatova, quen visitou ó noso poeta nesta cidade, deixou dito que os cuadernos de Voronezh eran o pasaporte de Mandelstam á inmortalidade. Dá medo ler estas grandes palabras cando sabemos que o poeta, xustamente polo feito de selo, contaba os pasos finais dos mártires. Os poemas de Mandelstam, sobre todo aquel que dedica a Stalin (dillo a doce persoas e dalgún destes amantes da poesía sae o traidor) foron o seu pasaporte ós campos da morte.

O tirano, que desconfiaba do poder da poesía, seica telefonou a Pasternak. É unha das conversas telefónicas máis impresionantes do século XX e para nós debería ter o mesmo valor có que ten para o historiador as que mantiveron Churchill e Roosevelt. "¿Trátase dun grande poeta?", pregunta o tirano. E Pasternak: "Temos que falar". E o tirano: "¿De que quere falar?". E Pasternak: "Da vida e da morte". Seica Stalin colgou.

A fonte é un dos máis grandes libros escritos sobre a poesía e os poetas do século XX, a autobiografía da muller de Mandelstam, Nadezhda. Leo agora (vén cos cadernos) a derradeira carta que ela lle escribe ó seu marido desterrado a Siberia, sabendo que xa está morto porque llo anunciara un soño. "Lembra a nosa feliz pobreza e a poesía que ti escribiches". E volvo impresionarme co verdadeiro e grande amor que tiveron á poesía estes rusos. Perante eles, a nós non nos queda máis que converternos en escritores de bos versos, no senso audenciano, sen alzar demasiado a voz, para non seren falsos. Isto xa é difícil porque, por certo, nos grupos de poetas e escritores (os galegos tampouco estamos libres) seguen movéndose suxeitos como aqueles que delataron a Mandelstam. Seguimos a ser uns imprudentes cando escribimos a viva voz. A soas. ♦